National Library of Israel

מעל במת החזיון

שב״ע של קונצרטים, נשפים והיוונות היה הנ דסכות בירושלם. הנשף הראשון נערך ע״י המזמרים הידועים ה״ה פרידמן־לבוב ויהודה הר־מלח, באולם התיאטרון „ציון״.

למרות המקהים הגבוהים היה האולם מלא, כנראה לכבוד יום־טוב ואולי לכבוד השירים העממיים החביבים כ״כ על הקהל שלנו. מר הר־מלח פתח בהצלחה רבה את הקונצרט בשיר הידוע „דיתי לרוח אנחתי״ מאת ביאליק, בלוית הסמפוניה; קולו, קול ברישין בריא והזק, הדעיד את האולם ועוצ את הלבבות — מחיאת־כפים רועשת! השיר השני „שפי אלך לי בערבה״ ה״ה ביאוני, כי קולו לא הלך שפי כנראה, ואולם ה״ס־נדה״ של ברמס הצילה מיד את המצב ושוב פעם מחיאת־כפים...

קולו הרך והנעים של מר פ״ה ידמן לבוב הקסים מיד את השומעים בשיר הנחמד „אל ספוד״ מאת שמעיוביץ, בלוית התזמרת, והקהל פיצ את שירתו זו בשמחה ובמחיאת־כפים ממושכה. לא כן הדומים „אל האמין״ מאת פטרוז — אמנם קשה היה להאמין בשמעו שירה כזו מפי מזמרנו החביב דזה. ואולם נגינת התזמרת של „מות אזה״ וביחוד „הריקוד הנשי״ הצליחה עד מאוד. זוהי פנטסיה נפלאה של נ״ר ג, ומהוך צלילי הנגינה הזו שומע הנך הד ספורי־בדים ואגדות־קסם של הבן לאמו לפני מיתה, על גן־עדן, על ארץ פלאים והמודות־תבל — עד יציאת נשמת״. לקול הריקוד של ה„פיות״ רקדו גם רגלינו מאליהן, ו״חיאת־כפים נלבבה לוותה את החלק הראשון של הקונצרט.

החלק השני היה יותר מוצלח בכללו. כאן התחילה „סדרה״ שלמה של השירים העממיים המדברים כל כך אל לבות העם. דדואיט של „הרבי והנבאי״ ע״י הבחות המשותפים של הר־מלח ולבוב, השיר החביב אלי, אלי!״ בפיו של מר פרידמן וביחוד שירו הנעים „שיר הערש״, דביאו את הקהל לידי התפעלות נמרצת, ולקול קריאת: עוד פעם! עוד פעם! — שר מר פרידמן גם את השיר המפורסם „יה אדיר!״ והקהל לוה אותו כדרכו בנעימה: „על זאת אנו מחכים! על זאת אנו מצפים! „על״ זאת במקום לזאת — זהו תרגום משובש מזרגון השנור בפי המשורר והחמון, ושבשתא כיון דעל על). החלק השני של הדואיט „הרבי והנבאי״ הצליח יותר מהראשון, וכל הקהל עשה אזניו כאפרכסת והקשיב בשקט נמור (חזון בלתי נפרץ אצלנו ביותר!) לכל הנה היוצא מפי המזמרים.

ואחרון אחרון חביב — שירת ה„פיגרו״ ע״י הר־מלח, בלוית התזמרת. התרגום הפשוט והחי של מר י. דושנין הוסיף לוית חן לשירה העליזה של ה„כפר מטיבליה״. זו היתה פרפרת נעימה לסעודת־ענג הרוחנית שהכינו הפעם שני המזמרים שלנו בלוית התזמרת הסימפונית בהנהלת מר אוסנס לקהל העברי בירושלם.

בעוד שבועות מספר ישובו המזמרים לערך קונצרט עממי בעירנו במקהים נוהים מאד, כדי לזכות את כל שדרות הקהל בנעים זמירותיהם.

המחזה הבי מוצלח של יעקב גורדין הוא בלי שום ספק „מירלה אפרת״, ובחזון היפה והעממי הזה בחר הפעם מ־ירידיה, מנהל „הבימה העממית״ בירושלים, להציג לפני הקהל בחג הסכות הזה.

מירלה אפרת היא אלמנה עשירה והקיפה מנרודנה שהחליטה להשיא לבנה יוסליה אשה מכבות עניים, ולפיכך זכתה לשדך לו את שינדלה בת ר׳ נחומצ״ה ואשתו מרת חנה־דבורה מסלוצק. בבואה לחתונה לסלוצק בלוית שלמון בן־משק ביתה, לא דפיקה רצון מראבסניה העניה שלא לפי כבודה וביחוד מהמחותנים דקבצנים שהתנפלו עליה וחבעו ממנה בפה שלש מאות רובלים בעד בתם דוקא לפני החופה, וצותה לשלמון לדהום מיד את הסוסים ולשוב לנרודנה. ואולם אחרה המועד, כי בנה יוסליה דבק לאהבה בשינדלה ולמרות כל תקיפותה ואיומיה העמידה חופה עם שינדלה, בעל כרחה ושלא בטובתה...

שינדלה הבטיחה אמנם לחמותה ביום הופתה להשמע ולציית לה בכל נאמיד, ואולם עד מהרה נוכחה מירלה לדעת כי נכזבה הוחלתה. שינדלה, בת חנה־דבורה מסלוצק, דפיקה במשך זמן קצר להרס את ביתה של מירלה עד היסוד.

היא הסיתה את בעלה החליש במזנו והכריוך אחריה באהבתו, וביחוד את דניאל אחיו הצעיר ודפוזו, להטיל חשדים בנאמנותו של שלמון אחרי עבודה של שלשים שנה בבית מירלה, ולדרש מאמם את ירושת אביהם, כדי שינהלו את עסקיהם בעצמם.

שלמון עזב את הבית, ומירלה גלתה לביה את הסוד כי אביהם השאיר לפני מותו חובות של שלשים אלף רובל והיה צפוי לפשיטת־הרגל, ואך כדי להציל כבוד בעלה וילדיה, לא נשאה בעלומיה לאיש אחר, ובעזרת שלמון נאמן ביתה, הצליחה לצבור הון רב ולשלם כל החובות עד פרוטה אחת. למרות כל זאת הסכימה לדרישת בניה ומסרה להם את כל הונה. שינדלה מסרה את משרת שלמון לאביה ר׳ נחומצ״ה שנמע לעדים שונות לרגלי עסקיו בצמ״; הוא בא במו״מ עם סוחרים שהשקוהו לשכרה ואבד את ממונם של בניו. גם דניאל יצא לתרבות־רעה ובזבז כסף רב בקיוב, ובשובו משם בידים ריקות, התלקחה מריבה בין דאהים ויצאו למלחמת אגרוף...

מירלה לא יכלה עוד לשאת ולסבל את היסורים הנוראים שגרמה לה שינדלה בביתה יום יום, ועכ״פ גם היא את ביתה בלית המשרתה הנאמנה, מגלה הזקיה, והלבה לבית שלמון שקבל אותה בזרועות פתוחות.

בהגיע ה„בר מצוה״ של שלמה־לי נכדה של מירלה, בא יוסל״ה אל אמו והתנון לפניה לבוא לביתו ולהשתתף בדג ה„בר־מצוה״ של בנם היחיד, כאה גם שינדלה לפיים את המותה, ואולם כל תחנוניהם לא הועילו, כי מירלה אפרת החליטה פעם אחת לבלי שוב אליהם, ומירלה אפרת יודעת לעמד על דעתה...

ואולם לאחרונה בא גם הנכד בעצמו, ההפרץ לחדר זקנתו ועד מהרה הופיע על הבמה על יד זקנתו. מירלה אפרת הידועה בתקיפותה לפני חבריות וביחוד לפני בניה, נכנעה לקול נכדה שלמה־לי הקטן והסכימה ללכת עמו ולקחת חלק בשמחתו. אפס כי שמחתם לא ארכה, כי מרב ההרגשות והתרגנות מדברי שינדלה, כרעה מירלה תחת סבל החיים המרים ולבה החלש פסק פתאם מדפוק...

הקהל הודה למשתקים במחיאת כפים רועשת ובקריאות הידד להם ולמנהלם מר ידידיה.

צריך להודות, כי הלוקה התפקידים הצליחה הפעם מאד. אומרים כי הגברת ס״ל ושין עלתה בפעם הראשונה על הבמה, ותמה איפוא מאד איך „העיזה״ לקבל עליה בפעם הראשונה תפקיד קשה כמירלה אפרת? ואמנם, במערכה הראשונה, היתה הרשה ברבורה ובהנועותיה, ואך כבל אשר הוסיפה לשחק נכנסה יותר ויותר לתפקידה, והיו לה כמה מומנטים יפים, כמו בשעה שנלתה לביה את הסוד ע״א ירושה אביהם, או בשעה שעזבה את ביתה עם מכלה ושלמון, וביחוד ברגע האחרון כשהופיעה עם נכדה שלמה־לי...

הג׳ רבשונית באלו נבראה בשביל הפקידים כשינדלה, כבהו הכבורה של המלך ליר היהודי או כרודתה של חסה היתומה...

המשחקת הזו הולכת ומתקדמת על הבמה העברית, ואם תדע לבחר את הפקידה, סופה להצליח.

הד״ר סלושין מלא את הפקידו המוזר של ר׳ נחומצ״ה באפן מצוין מהחל ועד כלה. זהו, בלי שום ספק, כה השוב לבימה העממית. גם ה׳ מישקובסקי ידע הפעם למסר לנו את הטיפוס האחוד של יוסל״ה, ולהביע ברשמי פניו, בתנועותיו הרכות ובארשת שפתיו העדינות, את המלחמה הקשה שהיתה בקרבו בין אהבת האם ואהבת אשתו הצעירה והיפה...

שתי המשחקות החדשות שלנו, הצעירות צביה כספית ויהודית ויטנברג מירושלם, הצטיינו שתיהן בתפקידים של חנה־דבורה אם הכלה ושל מכלה המשרתת הנאמנה של מירלה. שתיהן הצינו לפנינו את הטפוסים שראו לא פעם בעיניהן בירושלם עיה״ק, ונפלא הדבר איך עלה בידי הצעירות שלא ראו כמעט במה ארופית בחייהן, לשחק באפן הפשי ומוצלח שכזה. בידאי, שתיהן זקוקות עוד להנוך הזיונותו ואחרי נסיונות לא מעטים תיכלנה בטח לקבל עליהן גם הפקידים יותר חשובים. וגם דצעיר מסליאנסקי דניאל זכור לטוב.

ולאה־גונה מלים אחדות ע״א מר ידידיה בכבודו ובעצמו. מר ידידיה אינגו מנהל הבמה בלבד, כי אם גם השמש, הלוה ברבית דמעתיק, הנגר, בקצור מה שאומרים בצרפתית: Une fillae a tout fire, כלומר היתה והפנה של בנין הבימה העממית בירושלם, וזוהי גדולתו וזהו כבודו.

מר ידידיה עומד יהודי בכל העבודה הקדושה הזו, כמעט בלי עזרה ממשית מן הצד, וזה גורם, כמובן, לכל הלקויים והפגימות שאינם תלויים בו. זהו הגורם לחסר הסדרים השורר בעת ההצגות באולם וביחוד על היציעות, לחסר דיוק בהרמת המסך ולהפסקות הארוכות ביוצא בזה.

מר ידידיה מקדיש את כל זמנו, כחו ואמצעיו החמריים להקמת הבמה החזיונית העברית בירושלם, ומהראוי שעכשיו, ביחוד עכשיו, עם התחלת השקפיריות בעירנו, יחזקו את ידיו באפן ממשי וחומרי כדי להזק את מבצרנו העברי בארץ...

י. כר—ל